

GELUIDSOVERLAST: TECHNISCHE EN SOCIALE AANPAK

ir. J. Kuiper, directeur van de Nederlandse Stichting Geluidshinder

“Het is teleurstellend en onaanvaardbaar.”

Dat was onze conclusie toen wij in 1993 keken naar de interesse en inzet van de rijksoverheid voor het bestrijden van burenlawaai. Met deze woorden openden wij ook onze brief aan de toenmalige minister van VROM, de heer Alders, waarin wij zeer nadrukkelijk zijn aandacht vroegen voor de op een na grootste bron van geluidsoverlast. Dat leverde zeer veel publiciteit op, maar een rechtstreekse reactie op onze brief hebben wij nimmer mogen ontvangen.

Dat was tien jaar geleden en - helaas - de situatie is sindsdien niet veel veranderd. Ondanks diverse onderzoeken, uitgebreide rapporten en goede voornemens van achtereenvolgende bewindslieden. Toch zijn er paar lichtpuntjes, maar daarover straks meer.

Het onderwerp vandaag is ‘Beheer voor gezond wonen’. Daarbij is geluid terecht een onderwerp dat aandacht verdient. Met name de problematiek rond burenlawaai. Dat ligt ons als NSG (Nederlandse Stichting Geluidshinder) dan ook zeer na aan het hart. Het verklaart ook waarom wij in 1993 zo fel van leer trokken tegen minister Alders. En met reden. Onze forse kritiek was onder andere gebaseerd op de navolgende feiten, waarvan de meeste nog steeds actueel zijn.

De feiten op een rijtje

Ik noem ze u daarom toch, ondanks dat sommige gegevens al van wat oudere datum zijn en meer recente gegevens ontbreken.

- Uit een TNO-onderzoek in 1993 bleek geluidshinder de grootste bron van verstoring in de woonomgeving te zijn.
- Burenlawaai is al decennialang de op een na grootste bron van geluidshinder; in 1998 werd nog 40% van de Nederlanders regelmatig door geluiden van burenen gehinderd, 22% - zo'n 3½ miljoen Nederlanders - zelfs in ernstige mate.
- Geluid in de woonomgeving en van burenen is meer dan alléén maar storend bij alledaagse zaken als lezen of studeren. Het leidt ook tot (ernstige) verstoring van relaties tussen burenen - bij circa 10% van alle Nederlanders met directe burenen - en daarmee tot vermindering van hun woongenot.
- Soms ook leidt burenlawaai tot agressie, die in extreme gevallen tot uiting komt in intimidatie of het toebrengen van ernstig psychisch en/of lichamelijk letsel.
- Steeds meer onderzoeken leveren aanwijzingen op dat een causaal verband tussen lawaai en gezondheidsschade niet zondermeer is uit te sluiten.
- Burenlawaai leidt met name bij de ernstig gehinderden tot slaapverstoringen, psychische en psychosomatische klachten.

- Uit een in 1991 door de Nationale Woningraad uitgevoerd onderzoek bleek, dat 94% van de ondervraagde woningcorporaties regelmatig klachten van hun huurders ontvangen over burenlawaai; het was voor huurders veruit de belangrijkste reden om bij de verhuurder te klagen over burenoverlast.
- Per corporatie besteedde toen gemiddeld één medewerker een halve dagtaak aan de problemen met burenlawaai.
- Uit een TNO-onderzoek in 1987 bleek dat 5% van de respondenten tijdelijk het huis ontvluucht vanwege geluidsoverlast en 3% met oordopjes in slaapt.
- Van degenen die vaak last hebben van burenlawaai zijn driemaal zoveel mensen geneigd te verhuizen dan mensen die zelden of nooit last hebben van burenlawaai.
- Uit een onderzoek van RIGO Research en Advies bleek, dat in 1986 in heel Nederland door de politie zo'n 70.000 maal assistentie werd verleend vanwege burenlawaai, hetgeen naar schatting 950 à 1.200 politiemensen een volledige dagtaak bezorgde.

Geluidshinder in Nederland

Voor de volledigheid geef ik u een overzicht van de geluidshinder die in Nederland wordt ondervonden van de verschillende te onderscheiden soorten geluidsbronnen. Het betreffen cijfers van een TNO-onderzoek in 1998 dat om de zes à zeven jaar wordt herhaald.

Geluidsbron	% ernstig gehinderde Nederlanders
Wegverkeer	27
Buren	22
Vliegverkeer	13
Recreatie	6
Bedrijven	5
Railverkeer	2

Tabel 1. Ernstige geluidshinder in Nederland (bron: TNO 1998)

Na al deze feiten moge duidelijk zijn dat geluidshinder veel maatschappelijke gevolgen heeft. Het is dan ook een probleem dat niet alleen geluidshinderbestrijders, waaronder de NSG aangaat, maar veel maatschappelijke organisaties raakt.

Wettelijk kader

De belangrijkste wetgeving inzake het voorkomen en bestrijden van geluidshinder is:

- de Wet geluidshinder, voor grote industriële lawaaimakers, weg- en railverkeer en buitenlandse luchthavens (zoneringsstelsel met grenswaarden);
- de Wet luchtvaart en Luchtvaartwet voor resp. Schiphol en overige luchthavens (zoneringsstelsels met grenswaarden);

- de Wet milieubeheer voor bedrijven (vergunningensysteem en algemene regels voor categorieën bedrijven);
- de Woningwet en met name het Bouwbesluit met o.a. grenswaarden voor geluid van installaties in woningen en eisen t.a.v. de geluidsisolatie.

Bouwbesluit

Gelet op het onderwerp van vandaag ga ik nader in op met name het Bouwbesluit, dat overigens niet alleen van toepassing is op woningen. Wel zal ik me daar toe beperken.

Waar het gaat om de geluidswering van gevels, geldt voor nieuwbouwwoningen de minimumeis van 20 dB(A). Daardoor wordt in het algemeen voorkomen dat in de woningen de geluidsbelasting door lawaai van buiten overdag, 's avonds en 's nachts hoger is dan resp. 35, 30 en 25 dB(A). Een dergelijke situatie wordt i.h.a. gezien als een goed akoestisch woonklimaat.

Is er sprake van het bouwen op geluidsbelaste locaties – i.c. binnen zones vastgesteld op basis van de Wet geluidhinder, Wet luchtvaart en Luchtvaartwet – dan gelden volgens het Bouwbesluit strengere eisen voor de gevelisolatie. Eisen die er op gericht zijn om ook in die situaties een goed akoestisch woonklimaat te realiseren.

Voor oude woningen, van voor de Wet geluidhinder (ca. 1980), gelden geen gevelisolatieeisen. Bij dit soort woningen verdient de gevelisolatie m.i. aandacht bij voorgenomen renovatie of woningverbetering, bijvoorbeeld in combinatie of in verband met verbetering van de warmte-isolatie.

Bij woningen van na 1980 kan sprake zijn van toegenomen geluidsbelasting die een betere gevelisolatie rechtvaardigt. In principe is dat een taak voor de veroorzaker van de toegenomen geluidsbelasting. Tenminste als door die toename wettelijke grenzen worden overschreden. Is dat niet het geval dan verdient de gevelisolatie bij voorgenomen renovatie of woningverbetering tenminste aandacht om de woonkwaliteit weer op niveau te brengen.

Ook t.a.v. de geluidsproductie van installaties in de woning (zoals cv, liften en centrale afzuiging) stelt het Bouwbesluit eisen die eveneens gericht zijn op het realiseren van een goed akoestisch woonklimaat als hiervoor omschreven. Dat geldt ook t.a.v. de geluidsisolatie tussen woningen en aangrenzende gemeenschappelijke ruimten bij gestapelde bouw.

Tenslotte stelt het Bouwbesluit eisen t.a.v. de geluidsisolatie tussen kamers in een woning en tussen woningen onderling. Laatstbedoelde eisen zijn met het oog op het voorkomen en bestrijden van geluidsoverlast van burens het meest interessant. Daarover zo direct als ook meer.

Burenlawaai

Allereerst wil ik nog even stil staan bij de aanpak van burenlawaai door de (rijks)overheid. Ter voorkoming en bestrijding van burenlawaai zijn slecht drie landelijk geldende wettelijke regelingen van kracht:

- een artikel in het Wetboek van Strafrecht dat nachtelijke burengerucht verbiedt;
- de wettelijke verplichting, vastgelegd in het Burgerlijk Wetboek, dat een verhuurder er voor moet zorgen dan zijn huurders een ongestoord woongenot hebben;
- de eisen in het Bouwbesluit t.a.v. de lucht- en contactgeluidsisolatie tussen woningen.

Een duidelijk overheidsbeleid voor de aanpak van burenlawaai ontbreekt.

Kijken we naar het in het kader van de Wet geluidhinder ontwikkelde beleid voor de bestrijding van geluidshinder van zogenaamde onpersoonlijke geluidsbronnen, zoals verkeer en bedrijven, dan is dat indrukwekkend te noemen. Zelfs voor die soorten geluidsbronnen, zoals grote industriële lawaaimakers, buitenlandse luchthavens en railverkeer, waarvan de aantallen gehinderden een fractie zijn van het aantal door burenlawaai gehinderden. Dat heeft er toe geleid dat ook de mankracht en financiële middelen die hieraan worden besteed gigantisch zijn ten opzichte van de inspanningen op rijksniveau voor de op een na meest omvangrijke geluidshinderbron, het burenlawaai. Dat terwijl tal van maatschappelijke organisaties veel energie steken in het voorkomen en nog meer in het oplossen van burenlawaai problemen.

Bestrijding van burenlawaai is ook een taak van de (rijks)overheid.

Burenlawaai vormt als op een na grootste geluidshinderbron in Nederland een omvangrijk maatschappelijk probleem. Daarbij is niet alleen het welbevinden, maar ook de gezondheid van miljoenen Nederlanders in het geding. Daarom kan de rijksoverheid zich met betrekking tot dit onderwerp niet onttrekken aan haar verantwoordelijkheid om te zorgen voor een goed leefmilieu en de bescherming van de gezondheid van miljoenen burgers.

Het veel gehoorde argument, dat (ernstige) hinder door burenlawaai nooit volledig is te voorkomen, vormt geen excuus om weinig aandacht te besteden aan het probleem.

Immers ook bij de vaststelling van wettelijke voorkeursgrenswaarden voor andere, zogenaamde onpersoonlijke geluidsbronnen, is door de wetgever bepaald dat het in zekere mate aanwezig zijn van geluidshinder maatschappelijk aanvaardbaar moet worden geacht. Dat varieert van circa 10% gehinderden in nieuwe situaties, zoals bedoeld in de Wet geluidhinder, tot meer dan het dubbele daarvan en het optreden van enige ernstige hinder in bestaande situaties. Vanwege de beduidend soepeler normstelling voor vliegtuiglawaai, worden daar nòg hogere percentages gehinderden en ernstig gehinderden maatschappelijk aanvaardbaar geacht. Aan de bestrijding van geluidshinder van bedoelde onpersoonlijke bronnen wordt - desondanks - al sinds de invoering van de Wet geluidhinder intensief aandacht besteedt door de overheid.

Lichtpuntjes

Onze jarenlange inspanningen om het onderwerp geluidshinder van burens hoger op de politieke agenda te krijgen, hebben inmiddels enige vruchten afgeworpen. In 1997 verschenen drie documenten van de rijksoverheid waarin expliciet melding wordt gemaakt van het voornemen 'de koe bij de horens te nemen'. Zowel in het Plan van Aanpak Duurzaam Bouwen (DuBo 2), het Nationaal Milieubeleidsplan (NMP 3), als in de nota MIG (Modernisering Instrumentarium Geluidbeleid) werd een nota over burenlawaai aangekondigd. De nota werd uiteindelijk niet meer dan een beleidsbrief. Uiteraard is aan de opstelling van bedoelde beleidsbrief 'Geluid en Wonen' het nodige vooraf gegaan. Reeds in het kader van MIG is het onderwerp geluidshinder van burens opgevoerd als een zaak die bij een nieuw, modern geluidsbeleid thuishoort. Ter uitwerking van dat projectonderdeel zijn een aantal beleidsonderbouwende onderzoeken uitgevoerd, zoals naar 'sociale normen' m.b.t. burenlawaai, naar de relatie tussen geluidsisolatie van woningen en geluidshinder van burens, alsmede een inventarisatie van mogelijke instrumenten voor de aanpak van burenlawaai. Voornoemde beleidsbrief werd in juli 1999 naar de Tweede Kamer gezonden. Daarin werden slechts twee concrete toezeggingen gedaan:

- de eis in het Bouwbesluit voor de contactgeluidsisolatie tussen woningen wordt met 5 dB verhoogd;
- de rijksoverheid gaat een faciliterende rol spelen voor een sociale aanpak op lokaal niveau.

T.a.v. het eerste punt kan gemeld worden dat het per 1 januari jl. gewijzigde Bouwbesluit inderdaad een 5 dB zwaardere eis bevat voor de contactgeluidsisolatie tussen woningen.

T.a.v. het tweede punt kan gemeld worden dat op initiatief van het ministerie van VROM, m.m.v. een groep deskundigen uit kringen van politie, gemeenten, verhuurders en andere maatschappelijke organisaties betrokken bij het oplossen en voorkomen van burenlawaai, een handreiking Burenlawaai is opgesteld. Deze Handreiking wordt momenteel beter toegankelijk en geschikt gemaakt voor gebruik via Internet. De handreiking bevat hulpmiddelen voor bedoelde actoren om - bij voorkeur in gezamenlijkheid - geluidshinder van burens in individuele gevallen op te lossen of om problemen op microniveau (per wijk, buurt, straat of woongebouw) op te lossen of te voorkomen. Naar verwachting zal binnen enkele maanden bedoelde handreiking via de VROM-website te raadplegen zijn.

Aanpak op vele fronten

Voor zover dat niet reeds het geval was, zal u na het voorgaande duidelijk zijn dat het probleem burenlawaai een krachtige aanpak behoeft. Een aanpak door alle betrokkenen èn op drie fronten. Te weten: bij de woning, ten aanzien van de in en om de woning gebezigde apparatuur en bij de bewoners zelf. Op deze drie aspecten kom ik zo dadelijk uitgebreider terug. Maar allereerst wil ik stilstaan bij mijn opmerking dat een aanpak

door alle betrokkenen te samen noodzakelijk is. En als betrokkenen zie ik projectontwikkelaars, bouwers, rijk, gemeenten, verhuurders, politie, bewoners en fabrikanten/leveranciers van in en om de woning te gebruiken apparaten en voorzieningen. Geen van de betrokken partijen is in staat om het probleem geheel zelfstandig op te lossen. Dat verklaart wellicht ook dat sommige vertegenwoordigers van genoemde groeperingen van mening zijn, dat de oplossing vooral van anderen moet komen. In mijn ogen een geheel verkeerde opstelling, die verlamdend werkt. Juist om dat te voorkomen, biedt voornoemde Handreiking Burenlawaaï een goed hulpmiddel. Dan nu naar de genoemde aanpak op drie fronten, te beginnen met de woning.

Maatregelen aan de woning

Bij maatregelen aan of in de woning denk ik beslist niet alleen aan de lucht- en contactgeluidsisolatie tussen woningen. Evenzeer denk ik daarbij aan de geluidsproductie en geluidsoverdracht door onderdelen en installaties die tot de woning behoren. Ik noem de cv-ketel, sanitair, harde vloerbedekking, keukeninrichting, deuren, trappen en dergelijke. Bij meergezinswoningen komen daar nog bij, liften, afzuiginstallaties, gemeenschappelijke trappenhuizen en galerijen.

De technische mogelijkheden om een redelijk goed tegen burengeluiden geïsoleerde woning te bouwen, danwel bij renovatie een bestaande woning te verbeteren, zijn ruimschoots voorhanden. Ik wijs u onder andere op de handboeken 'Geluidwering in de woningbouw' en 'Geluidwering bij woningverbetering'. Deze zijn door TNO opgesteld en verkrijgbaar bij uitgeverij Waltman. Daarnaast is er nog de Nederlandse Praktijkrichtlijn (NPR) 50 70.

Kwaliteitsklassen

Wat betreft de verlangde minimale kwaliteit van de geluidswering tussen woningen zijn sinds 1 januari jl. de eisen van kracht zoals vastgelegd in het Bouwbesluit. Voor wie verder wil gaan, kan het normblad NEN 1070 uitkomst bieden. Daarin wordt een systeem gehanteerd waarbij woningen worden ingedeeld in geluidsweringsklassen; woningen krijgen een 'akoestisch rapportcijfer' dat loopt van slecht tot uitstekend. Bij de berekening van de geluidsweringsklasse wordt een aantal akoestische aspecten met elkaar verrekend. Naast de wering van lucht- en loopgeluiden wordt de waarneming van installatiegeluid (sanitair) en de geluidswerende prestaties van gevel en dak in beschouwing genomen.

Het niveau van de huidige minimumeisen in het Bouwbesluit komt voor een woning in een drukke stadswijk globaal overeen met het rapportcijfer 'voldoende' uit de norm NEN 1070. Voor dezelfde woning in een rustige woonwijk is het rapportcijfer 'onvoldoende'.

In tabel 2 vindt u een overzicht van de kwaliteitsaanduidingen volgens NEN 1070 met de daarin vermelde kwalitatieve omschrijvingen. Voorts is het bijbehorende te verwachten percentage gehinderden aangegeven.

GWK volgens NEN 1070	omschrijving NEN 1070	% gehinderden
uitstekend	Een hoge mate van bescherming en rust. Geluiden van buiten zijn nauwelijks waarneembaar. Zeer luide spraak is in het algemeen niet verstaanbaar; gewone spraak en muziek niet hoorbaar; luide muziek en feestjes wel hoorbaar doch nauwelijks hinderlijk. Loopgeluiden zijn niet storend waarneembaar en installatiegeluid slechts zelden storend.	< 5 %
goed	Onder normale omstandigheden een goede bescherming zonder al te veel beperkingen aan bewonersgedrag. Gewone spraak niet hoorbaar; hardere spraak en muziek soms hoorbaar doch niet verstaanbaar. Zeer luide spraak en muziek, feestjes duidelijk hoorbaar, doch spraak niet verstaanbaar. Loopgeluiden in het algemeen niet storend hoorbaar. Installatiegeluiden soms storend.	5 - 10 %
voldoende <i>(bij voldoen aan minimum-eisen van het Bouwbesluit)</i>	Bescherming tegen ontoelaatbare storing, uitgaande van een gedrags-/leefpatroon waarbij men rekening houdt met elkaar. Spraak soms waarneembaar, harde muziek goed hoorbaar. Zeer luide spraak verstaanbaar, harde muziek goed hoorbaar. Loopgeluiden e.d. soms storend. Ontoelaatbare storing door installatiegeluid wordt in het algemeen voorkomen.	10 - 25 %
onvoldoende	Ook bij gelijksoortige leefpatronen en aangepast gedrag, zal regelmatig storing optreden. Spraak en muziek is vaak hoorbaar. Zeer luide spraak goed verstaanbaar en muziek storend. Loopgeluiden zijn veelal hinderlijk. Regelmatig storing van installatiegeluiden.	25 - 50 %
slecht	Er wordt feitelijk geen bescherming geboden tegen geluiden. Gewone spraak is vaak verstaanbaar, muziek en luide spraak, loopgeluiden en installatiegeluid veelvuldig hinderlijk.	> 50 %

Tabel 2. Klasse-indeling voor de geluidswering van woningen volgens norm NEN 1070.

Met behulp van het normblad NEN 1070 kan de markt een hogere akoestische kwaliteit van woningen bevorderen. Opdrachtgevers voor het bouwen van woningen (projectontwikkelaars, woningcorporaties en particulieren) kunnen kiezen voor een kwaliteit hoger dan de minimaal vereiste volgens het Bouwbesluit. Bij verkoop of verhuur van woningen kan een goede akoestische kwaliteit worden geafficheerd. Kopers

en huurders van woningen kunnen vragen naar de geluidsweringsklasse behorend bij de woning van hun keuze.

Dames en heren, we moeten ons realiseren dat de technische mogelijkheden om het probleem burenlawaai volledig op te lossen te kort schieten. Tal van mogelijkheden zijn immers redelijkerwijs technisch en financieel uitsluitend uitvoerbaar bij nieuwbouw en slechts in beperkte mate bij renovatie.

Maatregelen bij de bron

Betere geluidswering tussen woningen en stillere installaties bieden bovendien nooit een 100% garantie dat burenlawaai problemen worden voorkomen. Daarom zijn ook forse inspanningen nodig met betrekking tot de in en om de woning gevestigde lawaaiige apparaten en ten aanzien van de bewoners zelf. Bij burenlawaai wordt de geluidsproductie bijna altijd bepaald door de bewoners zelf, al dan niet in combinatie met apparatuur. Er zijn immers maar weinig apparaten, zoals cv en centrale afzuiging, waarvan de geluidsproductie onafhankelijk is van het menselijk handelen. Je zou daarom kunnen stellen dat de bron van burenlawaai bijna altijd de mens zelf is.

In het algemeen wordt bij geluidshinderbestrijding de aanpak van de bron als meest effectief beschouwd. Bij burenlawaai betekent dat dus maatregelen gericht op de bewoners. Temeer, omdat ook bij goed geluidsgeïsoleerde woningen en stillere apparatuur door geluidshinderlijk gedrag eenvoudig geluidsoverlast kan worden veroorzaakt. Kortom: bij burenlawaai is in technische zin slechts een deel van de problemen te voorkomen. Een even belangrijk, zo niet belangrijker deel kan alleen worden vermeden door geluidsbewust gedrag. Dat kan worden bereikt door gedragsregels te formuleren en voorlichting te bedrijven. Voorlichtingsacties, zoals de NSG die jarenlang heeft gevoerd, waardoor het publiek meer bewust wordt gemaakt van geluidshinder die aan anderen wordt toegebracht.

Sociale normen

Zowel bij preventieve voorlichting, het stellen van gedragsregels, als bij bemiddeling ter oplossing van bestaande problemen doet zich telkens de vraag voor: wat is dan geluidshinderlijk gedrag? Om het antwoord hierop te vinden, is door RIGO Research en Advies, in opdracht van VROM, onderzoek verricht naar maatschappelijk geaccepteerde gedragsnormen met betrekking tot burenlawaai. Ik tabel 3 vindt u twee voorbeelden.

	50% gehinderd	25% gehinderd	10% gehinderd
sanitair en installatie			
tijdstip door de week	onbeperkt	7.00 – 22.30	10.00 – 18.00
tijdstip zondag	onbeperkt	7.00 – 22.30	11.55 – 18.00
duur	zo lang als nodig	7 minuten	2 minuten
frequentie	zo vaak als nodig	meerdere keren per dag	wekelijks
radio, stereo of tv			
tijdstip door de week	7.00 – 22.30	9.00 – 20.45	nooit
tijdstip zondag	7.00 – 23.00	9.30 – 20.45	nooit
duur (net hoorbaar)	80 minuten	13 minuten	< 1 minuut
duur (aangekondigd hard)	> 2 uur	2,5 uur	80 minuten
frequentie (net hoorbaar)	een paar keer per week	een paar keer per jaar	jaarlijks
frequentie (aangekondigd hard)	een paar keer per maand	maandelijks	jaarlijks

Tabel 3. Normen naar percentage gehinderden bij hoorbaar geluid voor tijdstippen, duur en frequentie op doordeweekse dagen per bron. 'Onbeperkt' betekent dat op geen enkel tijdstip, geen enkele duur of geen enkele frequentie het percentage gehinderden wordt bereikt. Er hoeven dan geen restricties te worden gesteld aan het geluidsproducerend woongedrag. 'Nooit' betekent dat gedurende 24 uur op een dag het percentage gehinderden gehaald wordt. Om minder dan dat percentage gehinderden te bereiken, mag het geluid dan ook nooit hoorbaar zijn.

Tot slot

Wat moet je nu doen als je geluidshinder van je burens ondervindt? De meeste van u zullen zeggen: ga praten met je burens. Dat gebeurt ook, maar slechts in ca. 40% van de gevallen. De meesten van ons accepteren dus blijkbaar de al dan niet tijdelijke en/of vermijdbare geluidshinder van hun burens. Maar wat als praten niets oplost? Dat is bij ongeveer twee van de drie gesprekken tussen een gehinderde en veroorzaker het geval. Als praten met de burens het burenlawaai-probleem niet oplost, sta je als gehinderde vaak met lege handen. Soms is er nog een mogelijkheid een verhuurder of de politie in de schakelen. Dat laatste lijkt overigens niet altijd aan te bevelen. Uit onderzoeken blijkt dat de politie veelal ook niet verder komt dan praten. Daarbij blijkt voorts, dat inschakeling van de politie ook zelden tot verbetering van de geluidssituatie leidt. Erger nog, in 50% van de gevallen verslechtert zelfs de relatie met de burens.

Rol beheerders

Samengevat zijn de mogelijkheden voor beheerders om ook t.a.v. geluid een 'gezond

wonen' te realiseren:

- conflictbeheersing inzake burenlawaai; bij voorkeur i.s.m. andere actoren en preventief (door toelatingsbeleid, voorlichting, gedragsregels, boeteclausules e.d.) en waar nodig curatief (klachtenregistratie, technische voorzieningen, bemiddeling, boetes e.d.)
- verbetering geluidsisolatie (van gevels en tussen woningen) bij woningverbetering of renovatie.

Dames en heren, ik wens u verder nog een bijzonder boeiende en informatieve middag toe en dank u voor uw aandacht.

13 maart 2003

OTB-studiedag 'Beheer voor gezond wonen'